

Ζήτημα ανεπίτρεπτης διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 114 του νέου ΠΚ για αδικήματα τα οποία κατέστησαν κατ'έγκληση, χωρίς να έχει ανοιχθεί η ποινική διαδικασία

Αριστεΐδη Ζαχαριά, Δικηγόρου, LL.M., MSc

Στις περιπτώσεις, στις οποίες με τον νέο ΠΚ (Ν 4619/2019) το κρινόμενο αδίκημα από αυτεπαγγέλτως διωκόμενο κατέστη κατ'έγκληση διωκόμενο και παράλληλα, κατά τον χρόνο έναρξης εφαρμογής του νέου ΠΚ (01.07.2019), δεν είχε ανοιχθεί κάποια ποινική διαδικασία, εναρκτήριο σημείο της τριμήνη προθεσμίας για την υποβολή έγκλησης είναι η ημερομηνία δημοσίευσης του νέου νόμου και «*μάλιστα ανεξαρτήτως του χρόνου, που ο δικαιούμενος έλαβε γνώση της πράξης και του υπαιτίου αυτής*». Ερμηνεία που συνιστά ανεπίτρεπτα διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 114 ΠΚ.

For the cases in which, due to the legislative regulation of the new Criminal Law, the offense from being prosecuted automatically became prosecuted by criminal lawsuit and additionally, at the time the new Penal Code entered into force (07.01.2019), no criminal proceedings had been opened, the starting point of the three month criminal lawsuit term is the date of publication of the new Penal Code and “*in fact, regardless of the time, when the entitled person learned about the act and its culprit*”. An interpretation that constitutes an impermissibly expansive interpretation of article 114 of the Civil Code.

Στη διάταξη του άρθρου 464 του ισχύοντος από την 01.07.2019 Π.Κ. ορίζεται ότι: «*Εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες που έχουν ανοίξει χωρίς την υποβολή εγκλήσεως με αντικείμενο πράξεις για τη δίωξη των οποίων απαιτείται έγκληση στον παρόντα Κώδικα, ενώ διώκονταν αυτεπαγγέλτως υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, συνεχίζονται, εφόσον ο δικαιούμενος να υποβάλει έγκληση δηλώσει εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος ότι επιθυμεί την πρόοδό της*». Η συγκεκριμένη διάταξη δημιούργησε εκ του αποτελέσματος σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή της. Η ανωτέρω μεταβατική διάταξη αφορά προφανώς τις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διωκόταν αυτεπαγγέλτως η σχετική αξιόποινη πράξη, είχε ήδη ανοίξει η ποινική διαδικασία χωρίς υποβολή εγκλήσεως.

Ωστόσο, αναφορικά με το ανακύπτον ζήτημα, ήτοι ως προς τα αδικήματα, όπως για παράδειγμα το αδίκημα της υπεξαίρεσης (άρθρο 375 παράγραφος 1 και 2 του ΠΚ), που κατέστησαν από αυτεπαγγέλτως σε κατ'έγκληση διωκόμενα, όταν κατά την έναρξη ισχύος του νέου ΠΚ δεν υπήρχε ως προς αυτά εκκρεμής ποινική διαδικασία, μεγάλη μερίδα της νομολογίας¹ υιοθέτησε

την άποψη ότι, σε περίπτωση που η γνώση της πράξης και των δραστών είναι μεταγενέστερη της δημοσίευσης του νέου ΠΚ, η προθεσμία της έγκλησης αρχίζει από τον χρόνο της γνώσης, ενώ σε περίπτωση που η γνώση είναι προγενέστερη της έναρξης ισχύος του νέου ΠΚ και του άρθρου 464 ΝΠΚ, το τρίμηνο της έγκλησης εκκινεί από την ημερομηνία θέσης σε ισχύ του νέου ΠΚ, αφού τότε η πράξη κατέστη το πρώτον κατ'έγκληση διωκόμενη, ενώ πριν διωκόταν αυτεπαγγέλτως. Ως επιχείρημα υπέρ της άποψης αυτής προβάλλεται ότι η αντίθετη θέση, σύμφωνα με την οποία ο παθών από την στιγμή που πληροφορήθηκε την πράξη και τον δράστη θα μπορούσε να εγκαλέσει άσχετα με τον τρόπο διώξεως που ο νόμος προβλέπει για το οικείο έγκλημα, οδηγεί στην όχι εύκολα αποδεκτή κατάληξη της ανάλωσης ενός δικαιώματος με πλασματική άκαρπη διαδρομή της προθεσμίας ασκήσεώς του. Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι η εξάλειψη του αξιοποίνου κατά το άρθρο 114 παρ. 1 ΠΚ προϋποθέτει έγκλημα διωκόμενο κατ'έγκληση και πάροδο, στα πλαίσια ενός τέτοιου νομικού καθεστώτος, προθεσμίας τριών μηνών, η μη εκδήλωση, δηλαδή, από μέρους του παθόντος ενδιαφέροντος δεν μπορεί να έχει τις συνέπειες του άρθρου 114 παρ. 1 ΠΚ, όταν χρονικά λαμβάνει χώρα στα πλαίσια ενός νόμου, που προβλέπει αυτεπάγγελτη δίωξη, δεδομένου ότι η μεν τριμήνη προθεσμία δίνεται με σκοπό ο παθών να σκεφτεί ώριμα και να αποφασίσει αν θα ασκήσει ή όχι το δικαίωμά του, η δε άπρακτη παρέλευσή της υποδηλώνει ψυχική κατάσταση του παθόντος ασυμβίβαστη με την υποβολή της έγκλησης.

1. Βλ. ΣυμβΕφετΝαυπ. 33/2023, (αδμ), ΤριμΠλημΤριπ 147/2021, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΑθ 1892/2021 (αδμ.), ΣυμβΠλημΑθ 492/2021 (αδμ.), ΣυμβΠλημΛαρ 494/2021 (αδμ.) Αντίθετα Εισαγγελική Πρόταση ΣυμβΠλημΚορ 26/2022 (αδμ) και εισαγγελική πρόταση ΣυμβΠλημΚορ 11/2022 (αδμ).

Κατά την άποψη, λοιπόν, που τήρησε μερίδα Συμβουλίων Εφετών και Πλημμελειοδικών², εναρκτήριο σημείο της τρίμηνης προθεσμίας είναι η ημερομηνία δημοσίευσης του νέου νόμου και «*μάλιστα ανεξαρτητής του χρόνου, που ο δικαιούμενος έλαβε γνώση της πράξης και του υπαιτίου αυτής*». Κατά την άποψη αυτή, η εξάλειψη του αξιοποίνου κατά το άρθρο 114 παρ. 1 του ΠΚ προϋποθέτει έγκλημα διωκόμενο κατ' έγκληση και πάροδο, στα πλαίσια ενός τέτοιου νομικού καθεστώτος, προθεσμίας τριών μηνών. Η μη εκδήλωση, δηλαδή από μέρους του παθόντος, ενδιαφέροντος δεν μπορεί να έχει τις συνέπειες του άρθρου 114 παρ. 1 του ΠΚ, όταν χρονικά λαμβάνει χώρα στα πλαίσια ενός νόμου, που προβλέπει αυτεπάγγελτη δίωξη. Η μεν τρίμηνη προθεσμία δίνεται με σκοπό ο παθών να σκεφτεί ώριμα και να αποφασίσει αν θα ασκήσει ή όχι το δικαίωμά του, η δε άπρακτη παρέλευσή της υποδηλώνει ψυχική κατάσταση του παθόντος ασυμβίβαστη με την υποβολή έγκλησης. Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή διακρίνει μόνο ως προς τις πράξεις με χρόνους τέλεσης που προηγούνται της 01.7.2019 και εφόσον δεν υφίσταται εκκρεμής ποινική διαδικασία κατά τη θέση σε ισχύ του νέου Π.Κ., και μάλιστα ανεξαρτητως με το εάν η πράξη είχε περιέλθει σε γνώση του παθόντος ή όχι πριν τη θέση σε ισχύ του νέου Ποινικού Κώδικα. Σύμφωνα με μερίδα της νομολογίας, λοιπόν, είτε ο παθών είχε είτε δεν είχε λάβει γνώση της παράνομης πράξης, από τη θέση σε ισχύ του νέου Ποινικού Κώδικα αυτή εξομοιώνεται με εκείνες που τελούνται από την 01.7.2019 και εφεξής, οπότε και η πράξη κατέστη το πρώτον κατ' έγκληση διωκόμενη³, υπό την έννοια ότι απαιτείται υποβολή έγκλησης εντός τριμήνου από τη γνώση «*ότι υφίσταται υποχρέωση υποβολής έγκλησης*», μη εφαρμοζομένης της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 464 του ΠΚ.

Εντούτοις, η ερμηνευτική εκδοχή αυτή παραβλέπει ότι από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 114 παρ. 1, 115 παρ. 1 του ΠΚ, και 37, 51 παρ. 1, 53, 311 παρ. 1 εδ. Β' και 368 περ. Β' του ΚΠΔ, συνάγεται ότι η έγκληση, ως θεσμός, είναι μικτής φύσεως, παράγουσα αποτελέσματα τόσο δικονομικού όσο και ουσιαστικού χαρακτήρα. Οι μεν διατυπώσεις υποβολής της από τον δικαιούμενο να εγκαλέσει, ως και οι συνέπειες της νομοτύπου και εμπροθέσμου έγκλησης, ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 37, 51 παραγράφου 1, 311 παρ. 1 εδ. Β' και 368 περίπτωσης Β' του ΚΠΔ και ανάγονται σε θέματα δικονομικού περιεχομένου. Η δε παράλειψη υποβολής εγκλήσεως, σε συνδυασμό με την πάροδο του ορισμένου χρονικού διαστήματος της τρίμηνης προθεσμίας επιφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα (άρθρο 114 παρ. 1 του ΠΚ), συνιστάμενα στην εξάλει-

ψη του αξιοποίνου της πράξης. Άρα, κατά το σκέλος του ουσιαστικού της έγκλησης αποτελέσματος, ήτοι της εξάλειψης του αξιοποίνου με την πάροδο τρίμηνης προθεσμίας, η εφαρμογή του νεότερου νόμου θα πρέπει να ρυθμίζεται από τη γενική αρχή του ουσιαστικού ποινικού δικαίου περί εφαρμογής του ηπιότερου νόμου, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του ΠΚ.

Από το γράμμα της ουσιαστικού δικαίου διάταξης του άρθρου 114 παρ. 1 του ΠΚ προκύπτει ότι ημερομηνία έναρξης της τρίμηνης προθεσμίας δεν είναι η ημέρα τέλεσης του εγκλήματος, αλλά η ημέρα, κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης, που έχει ήδη τελεστεί, και ενός τουλάχιστον από τους συμμετόχους σε αυτήν, ενώ δεν απαιτείται και γνώση της ανάγκης υποβολής έγκλησης⁴, δεδομένου ότι η προϋπόθεση αυτή δεν αναφέρεται στο άρθρο 114 παρ. 1 του ΠΚ, ενώ τυχόν ερμηνευτική «προσθήκη» της, υπό την αιτιολογία ότι άλλως οδηγείται κανείς στο «παράλογο» συμπέρασμα της ανάλωσης του δικαιώματος έγκλησης με την πάροδο πλασματικά άκαρπης της προθεσμίας άσκησής της, ικανοποιεί μεν το αίσθημα δικαίου του δικαιούμενου σε έγκληση, στην πραγματικότητα, όμως, συνιστά διασταλτική, σε βάρος του κατηγορουμένου και εν τέλει *contra legem* ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης, μέσω της οποίας τίθεται μη προβλεπόμενη στον νόμο προϋπόθεση για την εξάλειψη του αξιοποίνου, η οποία παραβιάζει κατ' αυτόν τον τρόπο ευθέως την συνταγματικά κατοχυρωμένη και θεμελιώδη για το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο αρχή της νομιμότητας: *nullum crimen nulla poena sine lege* (άρθρο 7 παρ. 1 του Συντάγματος, άρθρο 1 του ΠΚ)⁵.

Επομένως, στις περιπτώσεις αξιόποινης πράξης τελεσθείσας έως τις 30.06.2019, η οποία κατέστη κατ' έγκληση διωκόμενη το πρώτον υπό την ισχύ του νέου ΠΚ, ως εναρκτήριο σημείο της κατ' άρθρο 114 παρ. 1 τρίμηνης προθεσμίας εγκλήσεως, αναφορικά με αξιόποινες πράξεις των οποίων την τέλεση και τον δράστη πληροφορήθηκε ο δικαιούμενος σε υποβολή έγκλησης προ της ενάρξεώς ισχύος του νέου Π.Κ. (01.07.2019), πρέπει να αποτελεί, όχι η ημερομηνία έναρξης ισχύος του νέου Π.Κ., αλλά η ημερομηνία κατά την οποία ο δικαιούμενος σε υποβολή έγκλησης έλαβε πράγματι γνώση αυτών.

Ειδικότερα, στις ως άνω περιπτώσεις, που αντιμετωπίστηκαν νομολογιακά⁶, δεν υφίστατο εκκρεμής ποινική διαδικασία, ούτε σε στάδιο προκαταρκτικής εξέτασης, ώστε αφενός δεν τύχανε εφαρμογής το άρθρο 464 ΠΚ, αφετέρου δεν ήταν δυνατό να γίνει λόγος για δήλωση συνέχισης της διαδικασίας σύμφωνα με τα άρθρα 2, 375 και 114 ΠΚ, από τον εκάστοτε παθόντα, λαμβανομέ-

2. Βλ. ΣυμβΠλημΚορ 191/2022 [(με αντίθετη εισαγγελική πρόταση) ΤΝΠ QUALEX] και ΣυμβΕφΝαυπ. 33/2023 (αδημ.).

3. ΤριμΠλημΤριπ 147/2021, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. ΣυμβΠλημΑθ 1892/2021 (αδημ.), ΣυμβΠλημΑθ 492/2021 (αδημ.), ΣυμβΠλημΛαρ 494/2021 (αδημ.) Αντίθετα Εισαγγελική πρόταση σε ΣυμβΠλημΚορ 26/2022 (αδημ.) και Εισαγγελική πρόταση σε ΣυμβΠλημΚορ 11/2022 (αδημ.).

4. Παρασκευαΐδης (ΑντΕισΑΠ), ΠοινΧρ ΛΕ, 750 επ., Αλεξιάδης, Η καταγγελία, σελ. 130, Συμμεωνίδου - Καστανίδου, Μνήμη, τόμ. Β', σελ. 118.

5. Εισαγγελική πρόταση σε ΣυμβΠλημΚορ 191/2022 (αδημ.).

6. Βλ. υποσημ. 1.

νου, μάλιστα, υπόψη ότι ο νομοθέτης δεν περιέλαβε μεταβατική διάταξη - όπως έπραξε για τις ήδη εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες που έχουν ανοίξει χωρίς την υποβολή εγκλήσεως - για τις περιπτώσεις που δεν έχει εκκινήσει η ποινική διαδικασία, ώστε, συνακόλουθα, μόνη δυνατή είναι η εφαρμογή του γράμματος της διάταξης του άρθρου 114 παρ. 1 ΠΚ, χωρίς έωλες «προσθήκες» εις βάρος του κατηγορούμενου, σύμφωνα με την οποία χρόνος εκκίνησης της τρίμηνης προθεσμίας για την υποβολή της έγκλησης είναι η ημέρα που ο δικαιούχος έμαθε για την τέλεση της πράξης και για τον δράστη της ή για έναν από τους συμμετόχους. Εν ολίγοις, αν ο νομοθέτης ήθελε πράγματι να ισχύει η άποψη αυτή, θα πε-

ριελάμβανε ειδική μεταβατική διάταξη για τους επιλήσμονες παθόντες, κατά τα πρότυπα του άρθρου 464 ΠΚ, η απουσία της οποίας δεν αφήνει περιθώριο διασταλτικής ερμηνείας.

Διαφορετική εκδοχή συνιστά ανεπίτρεπτα διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 114 ΠΚ, σε βάρος του κατηγορουμένου, αντικείμενη στη βούληση του ιστορικού νομοθέτη, ο οποίος θέλησε να ρυθμίσει αποκλειστικά την περίπτωση των «εκκρεμών ποινικών διαδικασιών», προφανώς επιθυμώντας για τις λοιπές περιπτώσεις την εφαρμογή του γράμματος της διάταξης του άρθρου 114 ΠΚ.